

۲۲۷۹۱۲۰

سواد فرهنگی

مؤلفان:

دکتر محسن فرمهینی فراهانی

دانشیار دانشگاه شاهد

حامد بخشی

رئیس صباغ اسماعیلی

ویراستار علمی:

رئیس صباغ اسماعیلی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۴۰۰

سرشناسه	: فرمهبنی فراهانی، محسن، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: سواد فرهنگی/ مولفان محسن فرمهبنی فراهانی، حامد بخشی، رعنا صباغ اسماعیلی : ویراستار علمی رعنا صباغ اسماعیلی.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۸ ص.: جدول! ۵/۱۳×۵/۲۱ س.م.
شابک	: 978-600-309-862-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: سواد فرهنگی Cultural Literacy*
شناسه افزوده	: بخشی، حامد، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: صباغ اسماعیلی، رعنا، ۱۳۶۹ -
رده بندی کنگره	: HM1۲۲۱
رده بندی دیویی	: ۸۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۵۹۹۶۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

سواد فرهنگی

مؤلفان: دکتر محسن فرمهینی فراهانی - حامد بخشی - رعنا صبأغ اسماعیلی

ویراستار علمی: رعنا صبأغ اسماعیلی

ناشر: آوای نور

چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۸۶۲-۶

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،

پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / شماره: ۶۶۴۸۰۸۸۲

قیمت ۷۰۰۰۰ تومان

همه حقوق برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار ۹

بخش اول: سواد فرهنگی

فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱۵
تاریخچه سواد فرهنگی	۲۰
ضرورت و اهمیت سواد فرهنگی	۲۳
مهارت‌های کلیدی سواد فرهنگی	۲۸
دشواری سواد فرهنگی	۳۳
تعاریف مختلف از سواد فرهنگی	۳۷

فصل دوم: سواد و فرهنگ.....	۳۹
سواد چیست؟	۳۹
انواع سواد.....	۴۶
فرهنگ	۵۷
کارکردهای فرهنگ	۶۲

فصل سوم: هرش و سواد فرهنگی.....	۶۵
هرش واضح و بنیان‌گذار سواد فرهنگی	۶۵
محتوای سواد فرهنگی	۶۸

بخش دوم: تجارب ارتقا و اعتلای سواد فرهنگی

فصل چهارم: تجارب بین‌المللی سواد فرهنگی.....	۷۷
۱- اتحادیه مطالعات ادبی و فرهنگی (LCS) اتحادیه اروپا	۷۷
عناصر مورد مطالعه سواد فرهنگی در اتحادیه مطالعات ادبی و فرهنگی (LCS).....	۷۹
توصیه‌هایی برای تدابیر و سیاست اروپا در پژوهش‌های معطوف به مطالعات سواد فرهنگی (LCS)	۸۲

۸۴	۲- آلمان
۸۵	سیاست‌های ارتقای سواد فرهنگی
۸۷	روش‌های ارتقای سواد فرهنگی آلمان
۸۹	۳- روسیه
۸۹	سیاست‌های ارتقای سواد فرهنگی
۹۰	۴- استرالیا
۹۱	سیاست ارتقای سواد فرهنگی
۹۲	آمیختگی فرهنگ‌ها
۹۳	مدارس چندفرهنگی
۹۴	تربیت معلم بر اساس الگوی آموزش چندفرهنگی
۹۵	۵- کانادا
۹۶*	۶- ایران
۹۹	صلاحیت‌ها در سنده تحول
۱۰۲	شایستگی‌های فردی
۱۰۳	تعریف شایستگی‌های جمعی
۱۰۳	شایستگی‌های جمعی

بخش سوم: مبانی و برنامه درسی

۱۰۷	فصل پنجم: مبانی فلسفی سواد فرهنگی
۱۰۷	سواد فرهنگی و بنیادگرایی
۱۱۳	سواد فرهنگی و پست‌مدرنیسم
۱۲۱	فصل ششم: برنامه درسی سواد فرهنگی
۱۲۱	هدف آموزش سواد فرهنگی
۱۲۶	چرا آموزش سواد فرهنگی
۱۲۸	آموزش و تدریس سواد فرهنگی
۱۲۹	مدل اول: مدل ارلی و موساکوفسکی
۱۲۹	مراحل شش‌گانه تقویت سواد فرهنگی

۱۳۰	مدل دوم: مدل قواعد مشارکت توماس و اینکسون
۱۳۲	مدل سوم: مدل حلقه‌های سه‌گانه باووک و همکاران
۱۳۳	روش آموزش سواد فرهنگی
۱۳۸	مؤلفه‌های سواد فرهنگی
۱۴۰	جایگاه طرح‌واره‌ها در گستره‌ی سواد فرهنگی
۱۴۲	ارتقای سواد فرهنگی در آموزش زبان خارجه
۱۴۴	سواد فرهنگی و برنامه‌های ارتقا دهنده آن باید دو حوزه را در برداشته باشند
۱۴۵	ارتقای سواد فرهنگی در تربیت‌معلم
۱۵۰	مراحل با سواد شدن از لحاظ فرهنگی

بخش چهارم: ارزیابی و راهکارها

۱۵۷	فصل هفتم: نقد و ارزیابی نظریه سواد فرهنگی
۱۵۷	وجوه برجسته نظریه سواد فرهنگی
۱۶۱	هنر و ادبیات کودک؛ مهم‌ترین ابزار سواد فرهنگی
۱۶۶	سواد فرهنگی در بوته نقد و بررسی
۱۶۹	دانش‌آموزان چگونه فکر کردن را نمی‌آموزند
۱۷۰	برنامه درسی گسترده
۱۷۲	برنامه درسی مشترک برای همه
۱۷۴	غلبه اندیشه‌های تمدن غرب بر سایر ملل
۱۷۷	فصل هشتم راهکارهای ارتقای سواد فرهنگی
۱۷۸	راهکارهای ارتقای مؤلفه‌ها و عناصر سواد فرهنگی
۱۸۱	رهنمودهایی مبتنی بر مؤلفه‌ها و عناصر سواد فرهنگی
۱۸۳	راهکارهای ارتقای سواد فرهنگی
۱۹۲	نتیجه‌گیری
۱۹۷	منابع

پیشگفتار

از آنجایی که دنیای امروز به سرعت در حال تغییر و پیشرفت است، مقوله سواد نیز به طور مستمر در حال تغییر و پویایی بوده است. همگام با پیشرفت‌های گسترده و پرشتاب علم و فناوری، مفهوم، کیفیت، گستردگی و استانداردهای سواد نیز دائماً در حال تغییر و تکامل است. سواد فرهنگی مجموعه‌ای از شناخت یک فرد است نسبت به پیشینه یا تاریخ جامعه خود و جامعه جهانی، جغرافیای خود و جغرافیای جهانی، مناسبات اجتماعی و همچنین شناخت نشانه‌های فرهنگی و واکنش بایسته و شایسته در مواجهه با آن. برای فردی که سواد فرهنگی دارد، نشانه‌هایی مانند هشدارهای زیست‌محیطی در دل دشت و کوه و جاده‌ها، تنها یک تصویر نمادین خاموش نیست، بلکه هشدار برای تنظیم رفتارهای فرد با محیط است؛ بنابراین جوامع پیشرفته برای سواد فرهنگی هزینه کرده و سرمایه‌گذاری می‌کنند تا به پایداری برسند، جنگل‌ها را نگهداری کنند، آب‌ها را آلوده نکنند، میراث مادی و معنوی را زیر دست و پا له نکنند، خشونت‌های فردی و اجتماعی را کاهش دهند و در نهایت از سواد فرهنگی، افزاری می‌سازند تا فرد در آن اجتماع، به احساس پیش‌روندگی و تعالی نائل آید.

سواد فرهنگی مانند همه گونه‌های دیگر سواد، بهتر است در بطن آموزش‌های رسمی و از پیش‌دبستان آغاز شود. رایج‌ترین افزار سواد فرهنگی نیز هنر و به‌ویژه ادبیات کودک است. نهادهای سازای عادت به مطالعه برای کودکان یا کتاب‌خوانی برای آن‌ها، گفت‌وگو پیرامون محتوای کتب، تشویق کودکان به خواندن نشریات مختص خود، حضور در کتابخانه و بهره‌مندی از فضای علمی فرهنگی برای هم‌کنشی با کتاب، کتابدار و خوانندگان هم‌سطح خود، مشارکت در شناخت و اجرای انواع موسیقی فاخر

و مفید، دیدن فیلم و حضور در نمایشگاه‌های نقاشی و... همگی بسترهایی است که کودکان را در چرخه یادگیری سواد فرهنگی (به‌مثابه عامل اصلی بقای هر جامعه) قرار می‌دهد.

با توجه به اهمیتی که سواد فرهنگی در بقای جامعه و نهادینه کردن ارزش‌ها و هنجارها دارد، کتاب حاضر به بررسی مفهوم سواد فرهنگی و کارکردهای آن در نظام آموزشی و همچنین برنامه درسی می‌پردازد. این کتاب در سه بخش و هشت فصل نگارش شده است:

فصل اول به معرفی کلیاتی از مفاهیم مربوط به سواد فرهنگی و کارکردهای آن می‌پردازد. مفاهیم مهم سواد و انواع آن طبق تعاریف بین‌المللی و همچنین فرهنگ و کارکردهایش در فصل دوم کتاب مطرح شده است.

فصل سوم هم نیز به تفصیل خواستگاه شکل‌گیری سواد فرهنگی را مطرح نموده و دیدگاه هرش متفکر آمریکایی و مبدع بحث سواد فرهنگی را ارایه نموده است.

فصل چهارم کتاب هم به معرفی تجارب بین‌المللی سواد فرهنگی با تشریح برنامه‌هایی نظیر برنامه اتحادیه اروپا و برخی کشورهای اروپایی، استرالیا، کانادا و کشور ایران پرداخته است.

فصول پنجم و ششم به تشریح مبانی فلسفی سواد فرهنگی و همچنین برنامه درسی مستخرج از آن می‌پردازد.

در فصول هفتم و هشتم هم به ترتیب به نقد و ارزیابی سواد فرهنگی از دیدگاه‌های مختلف و راهکارهای ارتقای آن در نظام آموزشی کشور پرداخته شده است.